

УДК 330.332; 330.341

ЗМІСТ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Потапкін А.І., кандидат педагогічних наук, **Потапкіна Л. В.**,
ПВНЗ «Університет економіки і підприємництва», Україна,
Хмельницький

На основі аналізу та узагальнення результатів вітчизняних і зарубіжних науковців в статті висвітлюються поняття «інновація» та «інноваційна діяльність», розкриваються різні підходи пов'язані з створенням, впровадженням та розповсюдженням нового в економічній сфері. Представлено зв'язок між інноваціями та інвестиціями. Підкреслюємо, що інноваційна діяльність є важливою складовою системи заходів щодо прискорення розвитку виробництва, підвищення його конкурентоспроможності та ефективності.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інвестиції, нововведення.

Потапкин А. И., кандидат педагогических наук, Потапкина Л. В. Определение, цель и задания инноваций и инновационной деятельности / ЧВУЗ «Университет экономики и предпринимательства», Украина, Хмельницкий

На основе анализа и обобщения результатов отечественных и зарубежных научных исследователей в статье освещаются понятия «инновация» и «инновационная деятельность», раскрываются разные подходы связанные с созданием, внедрением и распространением, нового в экономической сфере. Представлено связь между инновациями и инвестициями. Подчеркиваем, что

инновационная деятельность является важной составляющей системы мероприятий по ускорению развития производства, повышения его конкурентоспособности и эффективности.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инвестиции, нововведения.

Potapkin A. I., PhD in Pedagogical, Potapkina L. V. Determination, purpose and tasks of innovations and innovative activity / Higher educational establishment «University of economy and enterprise», Ukraine, Khmelnytskyi

On the basis of analysis and generalization of the results of domestic and foreign scientific researchers, the article presents a concept of the «innovation» and the «innovative activity». The different approaches that are related to the creation, the introduction and the distribution of the new in an economic sphere are shown.

Connection is presented between innovations and investments. Innovative activity is important making system of measures on the acceleration of development of production, increases of his competitiveness and efficiency.

Key words: of innovation, innovative activity, investments, innovations.

Вступ. Поняття «інноваційна діяльність» увійшло в науковий обіг у 70-х роках ХХ століття спочатку щодо економіки, а потім і до інших сфер життєдіяльності людини. Його трактування не обмежується тільки вузьким семантичним смислом, пов'язаним з поняттями *створення, впровадження та розповсюдження нового*, а має декілька додаткових відтінків значення, а саме: інноваційній діяльності характерна властивість цілісності, масштабності, глобальності нововведення, що запроваджується; інноваційна діяльність має володіти перманентністю, невичерпністю оновлень і трансформації; інноваційна діяльність – це

еволюційний процес у будь-якій галузі, оскільки створення нового завжди базується на якомусь фундаменті, що був на практиці [1, с. 28].

Одним із важливих чинників підвищення уваги економістів до механізмів інноваційної діяльності на сучасному етапі є швидке та масштабне одержання економічних результатів завдяки виконанню інноваційних проектів.

Проблемам інноваційної діяльності підприємств присвячені праці вітчизняних науковців-економістів. Авторами наукових досліджень із вказаної проблеми є: М. Авилкіна, Ю. Аранович, Л. Безчасний, Н. Бондарчук, П. Бубенко, Є. Вилгін, В. Геєць, Т. Городня, І. Космидайло, Т. Крупка, Л. Крючко, М. Пашута, І. Семернікова, П. Харів та інші.

Метою статті є дослідити поняття «інновація» та «інноваційна діяльність», визначити їх зміст, ознаки, завдання та ефективність впровадження для народного господарства та суспільного прогресу.

Виклад основного матеріалу статті. Інновацію економісти розуміють як науково-технічне досягнення на рівні окремого технологічного (або управлінського) процесу, продукту, методу, що здійснене в результаті розробки науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, впроваджених у виробництво або управління та розповсюдженого в галузях економіки [2, с.173].

Зарубіжний досвід показує, що в західноєвропейських державах прийняті програми стимулювання інноваційної діяльності, що передбачають фінансування інноваційно активних фірм і надання податкових пільг на інновації [3, с. 90].

М. Кларін зазначає, що за своїм змістом поняття «інновація» належить не тільки до створення і поширення новацій, а й до змін у способах діяльності, стилі мислення, що з цим пов'язанні [4, с. 24].

З поняттям «інновації» тісно пов'язане поняття інвестиції. Зв'язок та взаємозумовленість цих понять полягають у діалектичній єдності

таких основних форм інвестицій як фінансові, реальні та інтелектуально-інноваційні [5, с.110]. Важливим чинником є обсяг інвестицій, що має вирішальне значення на ринку капіталу в інноваційному процесі. На практиці фінансове забезпечення інновацій може здійснюватись за рахунок кількох джерел: бюджетних асигнувань, банківського, приватного, оборотного капіталу фірми тощо [6, с.11].

У сучасній літературі поширені два підходи щодо визначення поняття «інновація»: статичний, де інновація виступає як «інновація-продукт», коли вона представляється як результат інноваційного процесу у вигляді нової техніки (продукції), технології, нового методу, що впроваджується на ринку; динамічний, де інновація виступає як «інновація-процес», коли в динаміці розглядається процес, що охоплює дослідження, проектування, розробку, організацію виробництва, комерціалізацію і поширення нових виробів, технологій, принципів замість існуючих [7, с. 41].

На думку українських авторів Л. Антонюк, А. Поручника та В. Савчука залежно від об'єкта і предмета дослідження інновації можна розглядати:

- як зміни (Й. Шумпетер, Ю. Яковець та інші);
- як процес (Д. Тідд, Д. Бессант, К. Павітт, Б. Твісс, Б. Санто, українські економісти І. Школа, І. Будникевич, О. Лапко, Д. Черваньов, Л. Нейкова та ін.);
- як результат (Х. Рігс, В. Хіппель, Р. Фатхутдінов, С. Покропивний).

Крім того, можна виділити два підходи до визначення інновацій: вузький і широкий:

- згідно з першим інновація ототожнюється з новою технікою, технологією, промисловим виробництвом (Б.Твісс, Б. Санто, Ю. Яковець, В. Хіппель, Х. Рігс та ін.);

- у широкому розумінні інновації розглядаються як прибуткове використання ідей, винаходів у вигляді нових продуктів, послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного характеру (М. Портер, П. Друкер, Д. Тідд, Д. Бессант, К. Павітт, Ю. Морозов та ін.).

Інші українські автори – Н. Чухрай та Р. Патора подають такі трактування поняття «інновація» [8, с. 10], що представлено в таблиці 1.:

Отже, є всі підстави не протиставляти статистичний і динамічний підходи, а розглядати інновацію і як одиничний акт, і як процес, тому що кожний підхід має свій сенс у розумінні сутності інновацій як особливого явища відтворювального процесу.

Таблиця 1.

Визначення інновацій за підходами

№	Автор	Підхід	Визначення згідно підходу
1.	Ю. Бажал	Функціональний	інновація – це зміна в процесах (старі товари виготовляються новими способами). Інновація як економічна категорія – нова функція виробництва; це зміна технології виробництва; стрибок від старої виробничої функції до нової
2.	П. Друкер	етимологічний	інновація – це мистецтво надання ресурсам нових можливостей для створення цінностей
3.	Українська економічна енциклопедія	конкурентний	інновація – це новий підхід до конструювання виробництва, збуту товарів, завдяки якому інноватор та його компанія здобувають перевагу над конкурентами
4.	О. Лапко	процесний	інновація – це «інноваційний процес», ініціювання, отже, інновація – комплексний процес, котрий включає в себе створення, розробку, доведення до комерційного використання і розповсюдження нового технологічного або якогось іншого рішення (новації), що задовольняє певну потребу
5.	Б. Твісс	комерційний	інновація – нововведення є застосуванням, тобто процесом, у якому дослідження або ідея набувають економічного змісту; науково-технічні інновації – це матеріалізація нових ідей і знань, відкриттів, винаходів і науково-технічних розробок у процесі виробництва з метою їх комерційної реалізації для задоволення відповідних потреб споживачів на ринку

6.	Фраскаті	статичний	інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, що знайшов втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг
----	----------	-----------	--

Існує велика кількість варіантів класифікації інновацій та інноваційних процесів, розроблених вітчизняними та зарубіжними авторами. При цьому важливими ознаками дослідники найчастіше називають ступінь новизни, сферу застосування, характер використання, призначення та ін. Крім того, фахівці навіть за однією ознакою вирізняють різноманітні типи інновацій. У таблиці 2 представлено види інновацій за різними ознаками.

З огляду на сутнісні ознаки інновації є всі підстави розглядати її і як процес і як продукт (результат). Інновація як процес означає часткову або масштабну зміну стану системи і відповідну діяльність людини. Інновація як результат передбачає процес створення (відтворення) нового, що має конкретну назву «новація». На цій підставі розрізняють поняття «новація» («новий засіб») як певний засіб (нові ідеї, методи, методики, технології програми тощо) та «інновація», яке ширше за змістом, оскільки означає процес, предметом якого є новації [9, с. 23].

Таблиця 2.

Види інновацій за ознаками

Класифікаційна ознака інновацій	Види інновацій згідно ознаки
За сферами діяльності (характером застосування)	технологічні, технічні, виробничі, економічні, торгові, соціальні, управлінські, організаційні, товарні, суспільні
За технологічними параметрами	продуктові (нові продукти), процесні (нові технології, методи управління тощо)
Залежно від глибини внесених змін	радикальні (піонерні), ординарні (винаходи, нові рішення), такі, що покращують або модифікують (модернізації)
За ступенем новизни	нові для підприємства, нові для галузі, нові для країни, нові для світового ринку

За адресатом інновацій	для виробника, для споживача, для суспільства взагалі
За причинами виникнення	реактивні, стратегічні
За характером потреб, що задовольняються	зорієнтовані на існуючі потреби, зорієнтовані на формування нових.

Інноваційна діяльність є важливою складовою системи заходів щодо прискорення розвитку виробництва, підвищення його конкурентоспроможності та ефективності. У наукових дослідженнях це поняття застосовують для означення функціонування організаційних структур на кожному етапі інноваційного процесу від створення новацій (здійснення маркетингових досліджень, проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, їх експериментального освоєння та апробації, оформлення у вигляді звітів, матеріального стимулювання науковців і винахідників, охорони новацій як об'єктів інтелектуальної власності) до впровадження у виробництво (перетворення в інновації) [10, с.134].

На думку науковців Ю. Сурміна і Н. Туленкова до проблем у галузі соціальних нововведень в Україні належать такі: популізм і відсутність стимулів до інноваційної діяльності; недостатнє використання сучасної науки в обґрунтуванні нововведень та розрахунку можливих наслідків від їх утілення; інформаційний вакуум; зниження інтелектуального потенціалу новаторів; незатребуваність нововведень, відсутність механізмів їх утілення, що, зазвичай, є авторитарно-адміністративними, вкрай неефективними й бюрократичними; інноваційний тоталітаризм; негативне ставлення людей до всього нового тощо [11, с. 342].

В Україні розроблено основні засади інноваційної політики, державної підтримки інноваційних проектів і структур, що забезпечують інноваційний розвиток України. В Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України [12, с. 23] наголошується на тому, що «інноваційний розвиток є невід'ємною складовою частиною задоволення широкого комплексу національних інтересів держави».

Згідно з Концепцією у сфері інноваційного розвитку державною підтримкою користуватиметься, зокрема «вища освіта, підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів з пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку» [13, с. 26].

Висновки. На підставі дослідження наукових праць різних науковців та нормативних актів *інновацію* називаємо – новий підхід до розв’язання завдань, розробки рішень, конструювання ідей, виробництва, збуту товарів, оформлення пропозицій, завдяки якому інноватор та його організація здобувають успіх та переваги над конкурентами.

Отже, інноваційна діяльність є основним чинником розвитку економіки, а її ефективність залежить від професійної підготовки майбутніх економістів. Тому на сучасному етапі розвитку суспільства філософією освіти стає навчання через дослідження й проектування нового, а основною стратегічною метою має стати формування у фахівця готовності до інноваційної діяльності.

Література:

1. *Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / В.М.Геєць, В.П.Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – 272 с.*
2. *Економіка природокористування: підручник / [Фурдичко О. І., Мармуль Л. О., Малєєв В. О., Пилипенко Ю. В.]. – К.: Аграрна освіта, 2009. – 256 с.*
3. *Голуб Н. Вітчизняний досвід формування конкурентоспроможності підприємств / Наталія Голуб, Антоніна Бондаренко // Фінансово-економічний механізм інноваційного розвитку і формування конкурентних переваг підприємств і територій: Матеріали міжнародної наук.-практ. Інтернет-конференції 17-18 листопада, 2011. – Т.: Вектор. – С.88-91.*

4. Кларін М. В. Педагогическая технология в учебном процессе. – М., 1989. – 55с.
5. Римарєва Л. М. Реалізація сучасної парадигми інвестиційно-інноваційного розвитку мікроекономічних структур в умовах фінансової нестабільності / Л.М. Римарєва, І.Є. Матвєєва // Розвиток України в ХХІ столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми: Зб.наук.пр. Міжнародної наук.-практ.конф. – Вінниця: Центр підготовки навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2010. – Ч.2. – С.108-112.
6. Аранович Ю. В. Інновації – шлях розвитку українського підприємництва / Ю.В. Аранович // Розвиток України в ХХІ столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми: Зб.наук.пр. Міжнародної наук.-практ.конф. – Вінниця: Центр підготовки навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2010. – Ч.2. – С.10-13.
7. Drucker P. Beyond the Information Revolution // The Atlantic Monthly, October 1999. — Vol. 284. — № 4.
8. Патора Р. Ініціативи Європейського Союзу щодо побудови економіки, яка спирається на знання / Р. Патора // Регіональна економіка. – 2006. - №2. – С.176-182.
9. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: „Академвидав”, оригінал-макет, 2004. –352 с. (Альма-матер)
10. Лиса О. Деякі аспекти класифікації інноваційних процесів та їх обліку / Ольга Лиса, Руслана Андрушко //Фінансово-економічний механізм інноваційного розвитку і формування конкурентних переваг підприємств і територій: Матеріали міжнародної наук.-практ. Інтернет-конференції 17-18 листопада, 2011. – Т.: Вектор. – С.134-136.

11. Сурмин Ю. П. Теория социальных технологий: Учеб. Пособие. / Сурмин Ю. П., Туленков Н. В. – К.: МАУП, 2004. – 608 с.

12. Концепція інноваційного розвитку економіки України. – [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://old.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>

13. Скібенко О. Інноваційна діяльність підприємства в сучасних ринкових умовах / О. Скібенко, Ю.Шандро, О.Іванович / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/skibenko-o-shandro-yu-ivanovich-os>.

References:

1. Geets V.M. Innovatsiyni perspektivi Ukraïni / V.M.Geets, V.P.Seminozhenko. – Kh.: Konstanta, 2006. – 272 s.

2. Yekonomika prirodokoristuvannya: pidruchnik / [Furdichko O. I., Marmul L. O., Malcev V. O., Pilipenko Yu. V.]. – K.: Agrarna osvita, 2009. – 256 s.

3. Golub N. Vitchiznyaniy dosvid formuvannya konkurentospromozhnosti pidpriemstv / Nataliya Golub, Antonina Bondarenko //Finansovo-ekonomichniy mekhanizm innovatsiynogo rozvitku i formuvannya konkurentnikh perevag pidpriemstv i teritoriy: Materiali mizhnarodnoï nauk.-prakt. Internet-konferentsii 17-18 listopada, 2011. – T.: Vektor. – S.88-91.

4. Klarin M. V. Pedagogicheskaya tekhnologiya v uchebnom protsesse. – M., 1989. – 55s.

5. Rimareva L. M. Realizatsiya suchasnoï paradigmi investitsiyno-innovatsiynogo rozvitku mikroekonomichnikh struktur v umovakh finansovoi nestabilnosti / L.M. Rimareva, I.E. Matveeva // Rozvitok Ukraïni v XXI stolitti: ekonomichni, sotsialni, ekologichni, gumanitarni ta pravovi problemi: Zb.nauk.pr. Mizhnarodnoï nauk.-prakt.konf. – Vinnitsya: Tsentr pidgotovki navchalno-metodichnikh vidan VTYel KNTYeU, 2010. – Ch.2. – S.108-112.

6. Aranovich Yu. V. Innovatsii – shlyakh rozvitku ukraïnskogo pidpriemnitstva / Yu.V. Aranovich // Rozvitok Ukraïni v XXI stolitti:

ekonomichni, sotsialni, ekologichni, gumanitarni ta pravovi problemi: Zb.nauk.pr. Mizhnarodnoï nauk.-prakt.konf. – Vinnitsya: Tsentr pidgotovki navchalno-metodichnikh vidan VTYel KNTYeU, 2010. – Ch.2. – S.10-13.

7. *Drucker P. Beyond the Information Revolution // The Atlantic Monthly, October 1999. — Vol. 284. — № 4.*

8. *Patora R. Initsiativi Evropeyskogo Soyuzu shchodo pobudovi ekonomiki, yaka spiraetsya na znannya / R. Patora // Regionalna ekonomika. – 2006. - №2. – S.176-182.*

9. *Dichkivska I.M. Innovatsiyni pedagogichni tekhnologii: Navchalniy posibnik. – K.: „Akademvidav”, original-maket, 2004. –352 s. (Alma-mater)*

10. *Lisa O. Deyaki aspekti klasifikatsii innovatsiynikh protsesiv ta ikh obliku / Olga Lisa, Ruslana Andrushko //Finansovo-ekonomichniy mekhanizm innovatsiynogo rozvitku i formuvannya konkurentnikh perevag pidpriemstv i teritoriy: Materiali mizhnarodnoï nauk.-prakt. Internet-konferentsii 17-18 listopada, 2011. – T.: Vektor. – S.134-136.*

11. *Surmin Yu. P. Teoriya sotsialnykh tekhnologiy: Ucheb. Posobie. / Surmin Yu. P., Tulenkov N. V. – K.: MAU P, 2004. – 608 s.*

12. *Kontseptsiya innovatsiynogo rozvitku ekonomiki Ukraïni. – [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://old.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>*

13. *Skibenko O. Innovatsiyna diyalnist pidpriemstva v suchasnikh rinkovikh umovakh / O. Skibenko, Yu. Shandro, O. Ivanovich / [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://intkonf.org/skibenko-o-shandro-yu-ivanovich-os>.*